

A. G. Matoš o Rijeci

Nastavak sa 1. strane.

Na Rijeci posjetih gosp. Supla. Dva puta se s njime nadoh: prvi put u njegovom uredništvu, drugi put na ulici pred njegovom gostionom Campana, kraj Luke, gdje nas sastajahu dva čudna turista, sig. Accardi i Stofler. Razgovorao sam naravno o politici, ali svih razgovora ne iznosim, jer nemam namjere interviewisati. Gosp. Suplo je ljuto na gosp. Zagorca, ali to nije ništa novo, jer se on kao polemika mora uvijek ljutiti. A kada ljucenje postaje profesija, uzima profesionalnom ljutitelju sposobnost ljucenja. Dojam osobe gosp. Supla je dojam normalnosti, zdravlja i rada. Politika je njemu sve: staraš, jedini sport, ono što je voda ribi, i on bez nje ne bi mogao živjeti. On je sušta praktičnost, i ideje njemu, kao kakvom Amerikancu, vrijede samo ukoliko su izvedive. Kao svi današnji Primorci, dak talijanske knjige, on je baš u njoj tradiciji našao dug praktične politike, politike Makjavella i Cavoura, duh realizma, kojega u talijanskoj literaturi ima samo politička književnost. Ocjenjivati Suplovu politiku bilo bi pretano, ali ma šta se o njemu reklo, njegova je neprolazna zasluha, da za sudarom ono na izborima zauvijek potuče, te se, ako Bog da, više nikada neće oporaviti.

Bijah u Opatiji, ali što da pričam o Svabama, Madarima i o atentatu hotela na pridođu, novca i austro-ugarskog fillistra na poziciji onih zatona i šumica, gdje ima toliko lovova, da bi s njime mogao ojenkati čelo i Dušan Flavić, naš Bogor! Više mi se od Opatije sviđa Grobnik sa svojim gradom, Turcom Starčevićem, »ručicama« i Grohovecem, sa pogledom na more i na herojsko drveno polje, sa ptičicama u svojim šumama, pčelama na cvijeću svog kamena, skakavcima i koscima u ogradenim livadama, ženama sa tovarom na našuljenim leđima i momčuljcima među zelenim kupinama iza ovaca, što nad poljem i morem pjevaju: »Trajna nina ni nena« i »Popanul jee«.

I tu, gdje nam je narod najbolji, najradniji, tu nam okeše najbogobitni grad, tu zjefka kao rana pod srecu Hrvatske izdaja i sramota prodane Rijeke.

O more, sinje more, tužno naše more Jadransko!

O PRAVDI

Ni po babu, ni po stricovima, Već po pravdi Boga istinoga.

Sino Marko, jedini u majke, Bolje ti je izgubiti glavu Nego u svojoj ograšiti dušu.

Pravda drži zemlju i gradove, A nepravda ruši obudnoje.

(Iz narodno mudrosti.)

Zadatok i cilj istine jeste da polako: gde i u čemu je dobro i zlo, korisno ili štetno, pozitivno ili negativno; gde i u čemu je istina ili laž, sloboda ili tiranija, pravda ili nepravda; i koja je strana krivca, a koja nevinca. Zadatok i cilj slobode, — zvan čitih granica caruju tiranija, haos i anarhija, — jeste: da sredstvom zakonitog porečka i vladavine zakonitosti omogući normalnu evoluciju svega istinitog, zakonitog i pravednog, svega pozitivnog, dobrog i korisnog u životu i kulturno i civilizaciju, tako i u životu čovečanstva. A zadatok i cilj pravde jeste:

- 1) da svaku zakonitu aktivnost u životu prirode, životinje i ljudi nagradi razmernom protivrednošću, dodajući ovaj i zakoniti interes;
- 2) da svaku povredu zakonitog porečka i zakonitosti opšte, — računajući tu i svaki propust predanog vrednosti, — kazni protivrednošću, koja tačno odgovara punom obuhvatu obiteljne strane, dodajući ovaj i zakoniti interes;
- 3) da svaku laž, svaku tiraniju i svaku nepravdu osudi na smrt, vrši je, zguzi i sutre, kako bi se samo bili neposlušni zakoniti poređak i vladavina istine, sloboda i pravde, nego i kako bi uništene laži, tiranije i nepravde poslužile kao korisni materijal za izgradnju stepenica na lestvi opšte civilizacije, odnosno na lestvi kako materijalnoj i tehničkog napretka, tako i kulturnog progressa.

Onda žurj svoju pobedu istine, slobode i pravde, od iskona, nad suprotnim rušilicim silama, tačno odgovara kako nitro savremene opšte evolucije, tako i nitro savremene opšte i civilizacije, koje uo svake i svagde uporedo, kao i lice u udarjnom.

Svaki poremećaj ravnoteže iznude suprotnih sila u polju svoje istovajne od večne pravde. Svaka takova ispravka znači nu korak napredovanja na beskrajanj putu opšte i vladavine evolucije. U toj činjenici ogleda se plemenitost krajnjeg cilja svije potresa u vastoni i njenom životu i vladavini večne pravde.

Zemlja je vjagla zvezda. Od toga, što je lice nekakvija zvezda vjagla, niti je bilo, niti jeste, niti će ikad biti, niti će niti biti, niti će niti se koga, naprotiv.

U svom starom veku, zemlja je bila stihijski žestoko razdirana i potresana od vulkanizma i plutonizma. Ali, baš tim neizmernim žestokim potresima u svom starom veku, zemlja duguje svojoj kamenu ugaj i

„JUTRO“ ZOPET PREPOVEDANO V ITALIJI

Ljubljana, nov. 1937. Ni veliko mesecov od tega, ko je bil na podlagi posebnega sporazuma med našo državo in Italijo zopet dovoljen ljubljanski dnevnik „Jutro“ v Italiji. Kratkotrajno protužsluže je dovolila našo državo uvoz tržaške lista „Il Piccolo“. Pred kakimi petnajstimi dnevi pa so italijanske

oblasti kar na lepem zopet zabranile uvoz „Jutra“, češ da poroča o italijanskih problemih v okrnjeni obliki in po tujni vrh.

Tukone pa ni bilo krajevnoim fašističnim stanovom po volji, da se ta slovenski list bolj čita kakor njihova fašistično glasilo „Il Popolo di Trieste“.

V ITALIJI JE POLITIČEN PRITISK POOSTREN

Gorica, oktobra 1937. — (Agis). Tukajšnja policija je doznala, da v nekem javnem lokalu gosti poslušajo poročila madridske radio postaje. V zvezi s tem je uvedla obširno preiskavo in aretirala veliko število ljudi. Mnogi med temi so bili radi pomanjkanja dokazov izpuščeni, nekateri konfirirani, med njimi tudi Kanensek, lastnik lokala in Jug. biški fašist iz Solkana, mnogi katerih imena nismo mogli doznati na se bili stavljeni pod policijsko nadzorstvo.

Tudi iz drugih krajev Italije poročajo, da je politična policija v zvezi z špansko državljansko vojno poostrela nadzorstvo in da vsako najmanjše negodovanje ostro kaznuje. V zvezi s temi novimi poostrenimi merami so bila ustanovljena nova koncentracijska taborišča v zapuščenih divjih krajih lužne Italije, tako v bližini Potenze in v Genzianu. V mestu Empoli v Toskani je policija odkrila tajno organizacijo, ki je zbirala denar za valencijsko vladu in aretirala 190 njenih članov, dalje v Pontassievu, pa tudi v sami Firenzi so izbruhili nemiri, ker je ljudstvo nezadovoljno s pošiljanjem protužslužev v Španijo in z ogromnimi stroški, ki so s tem v zvezi, medtem ko ljudstvo nima dela in trpi v velikem pomanjkanju.

IZSELJENCI IZ JULIJSKE KRAJINE

V mesecu oktobru so iz Trsta odpovali z motornikom »Neptunia« za Argentino sledeči naši rojaki: Slovokij Marija, iz Pazina, Godina Pija iz Trsta, Samsa Jožef iz Malih Muc, Janez Ivana Iva in Peter iz Poljubina pri Tolminu, Škerjan Albin in Škerjan Marija iz Breda pri Divačju, Lejčič Jožef iz Vel. Babelje, Hvalin Vilij iz Sompasa, Kocjančič Rugero in Kocjančič Adela iz Vižinade, Barut Albina iz Dolenji pri Herpeljah, Kožulj Alojz iz Oseka, Suković Cecilija iz Botonoga pri Pazinu, Okroglič Vilihalid iz Podgorca, Gerbec Marija iz Stanjela, Andrejašič Marija in Andrejačič Vladimir iz Vel. Breda, Ladič Marija Ladič Danijel ter Ladič Karla iz Račic pri Podgradu, in Hvala Julija iz Lokovca pri Cepovanu.

Našim rojakom želimo kar največ sreče v novi domovini. (Agis).

GRAZIOLI NA INSPEKCIJSKIH POVOZANJH

Trst, novembra 1937. (Agis). Ponovno smo že poročali, da vrški bivši sežanski centurion, sedanjí pokrajinski tajnik fašistične stranke za tržaško, inspekcije po krajevnih fašističnih organizacijah. Na poti se je oglašil tudi v neki vasi na Krasu, kjer so mu morali prirediti sedveda »navdušene« sprejem. Zgodilo se je, da je ob tej priliki manjkal demcaš župnik. Graziloi je to takoj opazil, se podal k njemu in vpričio ljudi na nelep način nahrullil župnika in izjavil, da zahteva, da je ob vsaki priliki kadar pride on, zraven tudi župnik. Ljudje je ta nastop jako neprijetno presenetli, ker je župnik še star in je danč od domačih in tujih političnih dogodkov.

Z LAMPEDUSE JE POBEGNIL

Z otoka Lampedusa je pred kratkim pobegnil iz zaporov znani italijanski socialist Giacomo Costa. Z njim je pobegnilo še več tovarštev, po številu A, ki so vsi prispeli srečno do francoske obale. (Agis).

prnu, spolnu nastaju svojo terdo kore. U svom srednjem veku, vulkanizam i plutonizam nošto su bili popustili od svoje stihijske žestine. Ipak potresi su i luđa bili vrlo žestoki. Njima zemlja duguje svoje granitne planine, svoje visoravni i svoje ravnice Padline. U svom narocnom veku, narotilo u terdijarnom, predim potrošeno njegovom, potresi su, tako našto blašim, zemlja duguje svoja vulkanske lufova, luvo i populne luče, zatim svoje izvore, potoke i reke, svoja jezera i mora, i najzad svoja plodnost, svoja rastišnje, životinje i ljude.

— Il tim ishodima potresa ogledaju se kako plemenitost aktivnosti vulkanizma i plutonizma, tako i vladavina božanske pravde. A ako je zemlja i u tređen, savremenom periodu svoju potrošku čeka izdatična vulkanizam i plutonizam i potresima, na da svadim ali sve blašim, to je zato, da bi vladavina održali u životu i unaprediti sve. Mo na njoj, u njoj i oko nje žiti bilo primarnim ili transformativnim, bilo prostim ili složnim, bilo sekundarnim životom. Jer zemlja je postala ono, što je danas mesec: planeta bez rastišnja, životinje i ljudi.

S druge strane, ako od živototvora i narve po nekak stradanju i ljudski život i njihova materijalna dobrota, to je zato, da seznajmo i stihijne promajke, još nikako ne odgovaraju ni potrebnom nivou ostpega progressa. ni pravci čiji, koju čovečanstvo mora da plati, da bi lako sve, tako i svoja materijalna dobra obezbedilo pred opasnošću od vulkanskih erupcija i zemljotresa. Kad ta cena bude u celosti plaćena, opas-

NOVO POKOPALIŠČE V IDRJI

Idrija, oktobra 1937. — (Agis). — Znano je, da so želeli Italijani naše mesto kar preobraziti. Stari »Magazin« v sredini mesta se jim ni zdel več kaj pripraven za vojašnico ter so zgradili pri sv. Antonu impozantno novo stavbo — trdnjavo, ki naj služi temu namenu in ki domirna nad vsa dolinica: do kasarne so zgradili tudi široko cesto, ki je izza kasarne podoljana po Kanoniji proti Sv. Luciji. Na »Vrhelci« so zgradili samostan za frančiškane, ki pa je ostal nedograjen in zidovje sedaj propada. Pametno, da so opustili, smo že vsi kristijani, ni kaj več med nami misijonariti, zato je odprto sedaj dovolj široko polje v Abesiniji... Nasproti tem zidovjem je zgradila talijanska vladna. Čez Idrijo so zgradili krasen belonski mostič, ki je odstranil velik ovinek mimo Dodiča, ima pač svoj pomen... Asfaltili so vsa »Novo cesto« od hotela Didič do stare klavnice, v mestu pa so ulice še vedno take kot so bile, suhe in prašne ob lepem vremenu, blatne ob deževju. Tudi klavnico so postavili novo v Čegovnici. Dosedanja ob glavni cesti proti Sv. Luciji ni bila dovolj široka in po vsi noveodobni predpisi. Pri Marofu je postavljena nova elektro-centrala, katere lastnik je domačin. Sedaj je na vrsti pokopališče. Sedanje je res nehigijentno, ker je postavljeno v sredini mesta, in tudi že prenapolnjeno. Pa čeprav tako, vendar je prenueno srg vezano nanj — vsa stara doba, boljši časi so zakopani v njem. Kaj ni sljho napraviti z ostanki pokopanih ni znano. Na tem mestu pa nameravajo postaviti park-sprehajališče za one, ki se jim ne ljudebi v prelepo bližnje mestno okolice, ki nudi najlepši odhiti in krane prirodne parke, ki jih umetno ni mogoče zgraditi. Pri gradbi novega, prej omenjenega mostu, so že okrnili kos pokopališča, ker radi pomanjkanja prostora ni bilo mogoče ukreniti drugega. Novo pokopališče gradijo daleč iz mesta, na položni trati pod Jelčnim vrhom, tudi nad cesto Idrija — Godovci. To je last posestnika Reica po domače »Pri Zastavi«. Obradje je deloma že zrajeno in tudi impozanten vhod. Na pokopališču bodo zgradili tudi cerkev. Ko bodo torej prihodnje zvonovi vabili »na tisto tiho domovanje...« da se spominimo svojih dragih, že ne bomo več imeli svojega drugega kotička kjer smo se do sedaj skozi toliko leta ob trepetanju tišočev lučic ustavljali na grobovih in v trpkem razmišljanju obnavljali zveze s pokoljnimi. Ta daleč izven mesta se bomo napotili in bo nam tuje in dvakrat turkno — čeprav potrebno, dvakrat tuje, ker ne bo več samo naše...

POSOJILO ODBITO

Da vsaj malo uredi svoje finance, nevarno omajane z obnovenosti del v Abesiniji, ki je z ozirom na pričakovano rentabilnost razočarala italijanske finančne kroge in drugimi ogromnimi stroški, ki sklenila italijanska vlada preskrbeti si ogledno posojilo od 40 do 50 milijonov funtov-Sterlingov pri raznih britanskih bankah, s katerimi je že stopila v pregovore. Z ozirom na napet položaj in neuradne politične odnose pa je britanska vlada pri dotični banki intercentrala in ustavila njegovoro dokler se politična situacija med njo in Italijo ne razčisti. — (Agis).

mosti od zemljotresa biče avtomatski otlovanje. Datto, stepen bezbednosti od tih opasnosti odgovarajo samo zbiru upućenih rata.

Paramećajj ravnoteže iznude suprotnih potora ili sil u zemljotvornim atmosferi, odnosno potresi koji nastaju usled tih parametaćaju (u vidu groma, oluje, kiše, snega, žega, urvaza i drugih meteoroloških pojova), imaju takode strostruko plemeniti cilji:

- 1) Dovođenje poremećene ravnoteže, primenom sankcije predviđene zakonom pravde, u prvotno, uravnoteženo i smireno stanje;
 - 2) opskanje i napredan i plodonosan život rastišnja, životinje i ljudi; pomlađivanje plodne zemlje stvaranjem humusa od otpadnog i uskolnog lišća i granja i uopšte od svakeživotnog bilja, drveta i svojih drugih materijalnih organizama; i pucanje i drobljenje prežućivih delova kamena, njihovog pretvaranja u zemlju i njihovo prenošenje — sredstvom odronjavanja, vode i vetra — u doline i ravnoteže;
 - 3) primoravanje životinje, da pronalaze i sklapanju se u podnesna skloništa i primoravanje čovečanstva da pronalaze i primoravanje korišćenja dobrih stvari, barometar i sticajevanje; da dode do ocede, i obušje; do elektrinih centrala i industrije; do aviora, luđa, aviona, mostova i uopšte da ubraza materijalni i tehnički napredak.
- U tim ishodima i koristiima od njih, ogledaju se i plemenitost cilja atmosferskih potresa i vladavina pravde.

DR. IVO MOGOROVIĆ

MALE VESTI

— Gradskoj biblioteci u Splitu darovao je talijanski konzul ponovno nekoliko knjiga po naredjenju talijanskog ministarstva za propagandu.

— U Mletke je stigla jugoslavenska vojna misija, koja se sastoji od dva generala i tri pukovnika, a koju vodi general Emil Berić. Gosti su pregledali grad. Iz Venecije kreću u Milano i Torino, a odatle u Rim.

— V Italiji je iziel dekret o 40 urnem tedniku, ki pa predviđava precej izjem. Tako je za industrijlo določeniñ 42 ur dela na teden, isto za državne službe, dočim je za kmetijstvo dopuščenih 10 ur dela dnevno. (Agis).

— Talijanski vojni ataše u Parizu general Disconti Frasca posetio je ministra vojnoe i podnio protest protiv stava izvesnih francuskih listova, koji su pisali s omlalovazavanjem o držanju talijanske vojske za vrijeme svjetskog rata.

— Za časa abesinske vojne je našio smrt tuda oko 100 mornarjev, ki so vsi pokopani v italijanskih afriških pristanisćih. Njih smrt so proslavili o obitelnicim fašizma in se je tedaj tudi izvedelo njih približno število. (Agis).

— Japanska štampa naročito istice srdačnost koja se ispoljila prilikom susreta između talijanskih i japanskih trupa, kada su japanske trupe prilikom svoga nedavnog napredovanja na fronti kod Sangaia stigle do rijeke Sućao, do koje se nalazi stigo međunarodne koncesije koji čuvaju talijanska trupe.

— U cijeloj Italiji i u talijanskim kolonijama otkriveno su sponob ploče posvećene talijanskim dobrovoljcima, koji su pali u Španjolskoj.

— »Daily Telegraph« piše o sporazumu Italije i Njemačke prema kojemu će Njemačka podupirati Italiju, da ne dodje do demokratskog režima u Španjolskoj, a Italija će podupirati Njemačku u njenim kolonijalnim zahvatima.

— V napuščenim predmestju »Merca-to« bo zgradila italijanska banka »Banca di Napoli« na svoje stroške fašističnim dom. Ta očaj je znao kot očaj, v katerem prihajajo samo tri stvari: predvsem delavstvo. To gesto banke-predstavljajo za te ljudi, kot poseben blagoslov (Agis).

— Vinska letina v Italiji je v primeru z lanskoo nekoliko boljša in predstavlja 58 milijonov kv. prideika. V primeri s pridelkom v letu 1936, ko je bilo 54 milijonov kv., je za 4 milijone večji. Vendar pa je kvaliteta letošnjega prideika nekoliko slabša, vsed stalnega deževja (Agis).

— V Rimu se je vršila važna skupščina, oz. zborovanje, mornarjev vse Italije. Ob tej priliki so delegati iz raznih mest opisali položaj mornarjev in zelo ostro zahtevali reforme. Zlasti ostro so v kritiki nastopili delegati iz Trsta in Reke, kjer so povdarjali, da so mornarji na ladjah preveč zaposleni, da so nezavarovani, brez pokojnin in sploh brez zaštite. Zahtevali so, da se njih položaj uredi. (Agis).

— Časopisi poročajo, da je »Duce« letel v lanskem letu z letalom vsega skupaj 51 in pol ur. To je dobrih 10 min. na dan. (Agis).

— Pred kratkim je prispel v Napulj parnik »Aventino«. Na njem je bilo 155 potnikov iz Španije, ki so bili vrtnjeni v domovino radi raznih samušenj in delilov. 127 vojakov je bilo obdolženih antifašističnega razpoloženja. Ostalih 8, med njimi 5 oficirjev milice, pa je bilo obdolženo tatvin in utaj denarja. Oni so namreč prejeli denar od podrejenih vojakov, ki bi ga morali odposlati v Italijo, kot prihranek, njihovim svojem. Oni pa so ta denar obržrali in čakali na to, da bodo odposiljatelji mogoče padli v bitki. Z njimi v družbi je prišlo tudi 46 Frankovih oficerjev, ki imajo namen proučiti manevriranje s podmornicami, v Spezziji. (Agis).

— Poročajo da bodo s Fozze polagoma odstranili vse civiliste, domačine. Baje je že več družin bilo odstanjenih, radi vidnega simpatiziranja s konfirrancci. (Agis).

— V Reggio Emilia je bilo baje uničenih 16 velikih bombnih letal. Po številnih aretacijah in po začasnih ustavitvi dela v tovarni letal, domnevajo, da je bilo to delo sabotaže. Letala so kratko po startu vsa strmoglavila. (Agis).

— Nemška delegacija, ki je prišla v Italijo z namenom, da si ogleda tovarne za vojno industrijlo, se mudi sedaj na Siciliji. Za potovanja po morju ji je na razpologo torpedovca »Fulmine«. (Agis).

— V Rusiji se je mudila delji Španjalska tehnična komisija, ki je štela 20 članov. Sedaj so ju Rusi nenadoma izgnali. Baje je bila zaposlena pri gradnji torpedovca in krizark. Njihovega vojdo so imeli par mesecev zaprta. (Agis).

— Sežana. — 1. novembra t. l. se je vrnila v Sežano zastava 59. kraške legije s katero se je delegacija udeležila proslave pohoda na Rim. Na kolodvoru ji je bil prirejen svečan sprejem. (Agis).

— Trst. — 3. novembra t. l. so proslavljali v Trstu zmago pri Viktorio Veneto. Baje je ta zmaga odlična usoda svetovne vojne, kot piše tržaški »Popolo«. (Agis).

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Divača. — Nogo si je zlomil Viktor Bijač, pravnik iz Divače. Baje je hotel, da bi se isognil živini, preskočiti zid, pa je pri tem tako nesrečno padel, da si je pri tem zlomil nogu. (Agis).

— V Divači žive trije starčki, ki imajo nad 95 let. In sicer so to stari Umek, ki so ga pred kratkim poslali na običnske stroške v gorško sirotišnico, iz katere pa bo kmalu ušel, ko je javil, dalje Rešaver in pa znani Peter, po domače Pifač. To je vsekakor izredno redka in častna starost. Vsi trije so še čili in zdravi in se jih statno vidi po vaških ulicah. (Agis).
— Gorica. — Sodišče je obsodilo na 4 leta zapora na plačilo stroškov in izgubo pravice Antona Drufovkova starega 28 let radi težke telesne poškodbe. (Agis).
— Gradiška. — Pred kratkim je došlo nekaj vojakov v podpis neke listine, ki so jo v večini nič hudega sluteč tudi podpisali. Toda kmalu so izvedeli da so podpisali prošnjo za prostovoljstvo v Španijo. To je, nekateri med njimi tako prestrašilo, da si je eden pogнал kroglo v glavo, drugi pa je skočil pod vlak. (Agis).
— Juriča. — Petekl teden je umrl v Idriji Jurjavič Anton, bivši sodni uradnik, ki je kasneje prestopil v službo idrijske občine in bil pri tej zaposlen do svoje smrti. Pri Idrijskih ni bil kaj posebno priljubljen radi svojega uradovanja in postopanja z domačini. Dva dni pred smrtjo — na smrtni postelji — se je poročil z gđico Kosovo, lastnico goslinice v Idriji. Mir mu in pokoj! (Agis).
— Kobarič. — Pri delu se je ponorecili Stanislav Čenič, star 27 let. Odpejati so ga morali v bolnico. (Agis).
— Oslavje. — V veliki grobnici so drugega novembra blagoslovili kripto »Zlatih medalj«. Ob tej priliki se je vršila svečana maša za padle v vojni. (Agis).
— Ozalj. — Radi prepovedane žganjehne, sta bila naznanjena oblastem Lacin Leopold in Josip, prvi star 33, drugi pa 42 let. Domnevajo, da je oba Lacin, kakor tudi Černetič iz Šempas, denuncirala ista oseba. (Agis).
— Ozalj. — Špacapajz, Friderika, stara 16 let je padla s koleša in si zlomila desno kjučnico. 24 letni Josip Jez pa je padel z vrtnega zida, kjer je delal, da so ga morali v popolni nezavesti prepejati v gorško bolnico. (Agis).
— Prvačina. — Ker je imel pri sebi smodnik, ki ga je jematil iz nerazstreljenih najdenih vojni ostankov, je bil naznanjen sodišču Ivan Kavčič. (Agis).
— Rojan. — Pod avto je prišel 17 letni Benedikt Martinčič. Avto je fant tako nesrečno zadel, da ga je podrl, ko se je ta peljal s kolešom. Avtomobilist je, kljub temu, da je opazil nesrečo, vozil dalje. (Agis).
— Sežana. — Zadnji sejem je pokazal, da so cene živini v Italiji izredno visoke. Dočim se je pred par leti prodalo lepo govedo za komaj 1000 lir, per škocića danas cena na 3000 in čez. Vendar pa je ta porast prišel za nekatero prepozno, ker so tudi hlevi v tem času postali za toliko, kolikor so cene poskocića, bolj prezni. (Agis).
— Šempas. — Radi prepovedane in tajne žganjehne sta bila naznanjena Černetič Anton in Franc, prvi star 20, drugi pa 23 let. Pri preiskavi so ugotovili, da kuhata žganje in se pečata s prodajo tega. (Agis).
— Solkan. — Franc Čoč, star 50 let je zadel pri delu na njivi z krampom ob vojni izstrelek, ki je eksploziral in ga zelo težko poškodoval. V obupnih okoliščinah je bil prepejan v gorško bolnico. (Agis).
— Solkan. — Vsiel nesreče z motorjem je bil pripeljan v gorško bolnico v izredno težkemu stanju in v popolni nezavesti 18 letni Severin Čermelj. 14 letni Ivan Gregoraj pa je padel s stene in si razbil lobanjo. (Agis).
— Tolmin. — Radi talvine dvuh železnih drogov na škodo pokrajinske uprave, sta bila naznanjena sodišču Blaž Rutar, star 42 let in Albin Kragelj, star 27 let. (Agis).
— Tribuša. — Pri delu se je ponorecili 50 letni Ivan Brezavšek, ki se bo moral vsled poškodbe dalj časa zdraviti v gorški bolnici. (Agis).
— Trnovo. Z velikim svečanostmi je bil ustanovljen dopelavor v Trnovem in v Lokvah. Svečanosti se je udeležilo mnogo zastopnikov oblasti. (Agis).
— Trst. — Mihael Radojković, star 40 let, je hotel v bližini Trsta preko proge, čeprav je videl da vozi po nji tovorni vlak. Vlak ga je prijel in podrl, toda kljub temu je neprevditi Radojković odnesel le majhne poškodbe in se čudežno rešil gotove smrti. (Agis).
— Tržič. — V morje so spustili veliko ladjo-cisterno, ki je bila zgrajena za Ameriko. Ladja je dolga 155 m, tehta 21.997 ton in ima 15.698 ton nošilnosti. (Agis).
— Tržič. — 31. oktobra se je vršila na prostem pred cerkvijo sv. Ambroža svečana maša za padle fašiste v svetovni vojni, dalje za padle fašiste v Abesiniji in za padle legionarje v Španiji. Po maši je bil veliki nastop vseh fašistov in svečana povorka. Ves dan so morali fašisti nositi uniforme z vsemi dekoracijami. (Agis).

BOŽJI MLINI MELJEJO POČASI...

Provokatorska družina Piciga obsojena

Trst, nov. 1937. 26 oktobra t. l. se je vršil v Kopru proces proti družini Piciga iz Čežarjev, ki je kakor je naš list že poročal, podjalni članom tamošnje slovenske posojilnice lepo vezano rdečo komunistično zastožo in nalepila na vidnih mestih komunistične letake, da bi tako spravile naše ljudi pod nedolžnost v ječo. Resnično so oblasti tedaj aretirale vse odbornike posojilnice in še celo vrsto Slovencev v Čežarjih in sosednjih vaseh. Končno pa je resnica prodrla na dan. Po nedolžnem zaprtih 25 Slovencev so

morali izpustiti in zapreti zaupnika naša Petra Piciga, njegovega zeta Zoranja, njegove bratce in še druge članke njegove družine. Koprski tribunal je sedaj obsodil Piciga na 2 leti in 3 mesece, njegove sinove in zeta vsakega na 2 leti. Hčerka, ki je zastavo sešila in lepo vezala, je bila oproščena. Končno se bodo naši ljudje v Čežarjih lahko odvažali, ko vidijo, da je glavni krivec vseh njihovih preganjanj končno sam padel v past ki jo je nastavlil drugim.

ZNANA DOMAČIJA PRODANA

Trnovo oktobra 1937. — (Agis). V dolgo verigo prodanih domačij in posestev, ki pričajo o žalostnem stanju našega gospodarstva v Julijski Krajini, ki se, z lastno trdimo, biža robu prodaja, je bilo namreč prodano posestvo R. Valentiča, vulgo Perogučeva, v Trnovem. Veliko posestvo, obsegajoče velik kompleks gozda, travnikov, njiv in dve hiši, sta kupila Tomšič Viktor, znani industrijalec iz Ilirske Bistrice in Kovačič Jože iz Smrija za recni in piši 87.000.— Lir. Prvi je kupil parcele gozda, drugi pa ostalo posestvo. Izredno nizka cena, za katero je bilo omejeno veliko posestvo prodano nam ni jasno priča, da je naš kmet povsem obubošan fer od poljedelstva ne pričakuje več vira dohodka, ki bi bili zadostni da ga preživijo, spričo visokih dajatev, ki se posestvom nalozijo. Zato ne more in noče stremeti za novimi pridobitvami.

šine iz svih trju seld, da u prisustvu njihovom pregledaju crkveni inventar. Ovi su ljudi ustanovili da su iz župničkogov stana, koji je inače bio zatvoren otkleto vrijeme, od kada je bivši župnik otklao, pokradene mnoge vrijedne stvari koje su bile pohranjene na tavanu. Među ostalim ukradenja su četiri starinskih svjećnjaka, jedan mali mjedeni kip, četiri svjetiljke i još mnogo drugih stvari. Za ovo krađaju nitko nije znao, a nitko ne zna ni kada je izvršena i tko ju je izvršio.

SELJACI PRISILJENI DA ORGANIZIRAJU NOGŪ STRAŽU RADI UČESTALIH KRAĐAJA

Trstenik, novembra 1937. Uslijed loše ljetine, mi smo predviđjali da će u našim krajevima nastati glad, a i krađje. To nas je sada na početku zime i zadesilo. U noći između 16 i 17 prošlog mjeseca ukrali su Poropal Jurj jednog Magarca i nekoliko kokoši, a seljaku Pogorpat iz pet ovaca. To krađje su navodno izvršili doseljeni radnici koji su sada ostali bez posla. — Narod je u velikom strahu zbog ovog krađja, te se je počeo organizirati da se zaštiti koliko je moguće. Tako da će od sada držati noćnu stražu po selu četvorica muškaraca oboružani tolgajama.

DRSKA KRAĐA U JELOVICAMA

Jelovice, novembra 1937. U noći između 23 i 24 prošlog mjeseca zadesila je velika nesreća našeg seljaka Juru Jurševića, zvanog Bačok. Njemu su te noći ukrali iz štale par konja, vrijednih do pet hiljada lira. Odmah je bio alarmirano čitavo selo, koje se dalo na potragu za krađljivcima, ali do danas je sva potraga ostala bez uspjeha. Seljaci su se razbježali, ali do danas je sva potraga ostala bez uspjeha. Seljaci su se razbježali, ali do danas je sva potraga ostala bez uspjeha. Seljaci su se razbježali, ali do danas je sva potraga ostala bez uspjeha.

RAZBOJNIČKI NAPADAJ NA SELJAKA

Vološko, novembra 1937. Danas 28 prošlog mjeseca na večer dogodio se jednom našem seljaku iz Lipe nemili događaj. On se vraćao kući sa svojim košom u koja je imao upragnuta svoja dva vola. Na jedno osami na Novoj cesti došla su dva automobila svaki sa jedne strane i nenadano se oboje zaustave kraj njegovog voza, a istodobno iz šume skoči na cestu oko deset ljudi, te je od svih zajedno bilo napadnut i htjeli su mu oteći volove. Srećom je kratko vrijeme nakon toga nadolazio jedan drugi auto, te je tada naš jadrnik počeo vikati, a nakon toga se je ta razbojnička banda pobojala i brzo ukrcala na svoje automobile i nestala u noć u protivnom pravcu. Seljak je gledao za automobilima da bi vidio broj, ali ga nisu imali. To se je dogodilo bez okolišnih selima te naši seljaci ne idu kao prije kući sami, već se čekaju i otklaze u skupinama.

KRAĐJA U ŽUPNOM STANU U VODICAMA

Vodice, novembra 1937. Prije izvjeshnog vremena smo javili kako nemamo već odavna u našem selu svećenika, i kako nam dolazi vršiti službu svećenik iz Slivija. Sada smo dobili novog svećenika, ali ne našeg čovjeka, nego čovjeka kojeg mi ne razumijemo, kao što ni on nas ne razumije, jer ne zna našeg jezika. Narod je zbog ovog nezadovoljan, te zapušta crkvu. Čim je ovaj novi svećenik preuzeo dužnost, pozvao je k sebi crkvene starje-

NAŠI POKOJNICI

† SLAVA BORDON
Pred kratkim je umrla v Čežarjih pri Kopru, v svojih najboljih letih Slava Bordon. Dekle je bilo zelo priljubljeno med svojimi svorniki, ki so ji poklonili lep vrenec. Domači pevski zbor je ob odprtih grobu zadel nekaj žalostnih. Pogreba so se udeležili domači in prav lepem številu. Naj ji bo lahka domača zemlja, prizadetim naše sožalje. — (Agis).

† VIRGINIJA FURLAN
V Trstu je dne 25 okt. umrla ga. Virginija Furlan roj. Sivic, v visoki starosti 74 let. Pokojnica je bila docetja ljubljanske univerze g. Borisa Furlana. Naj ji bo lahka domača zemlja, prizadetim naše sožalje. — (Agis).
† LUCIJA GRADNIK
V Medani v Brdih, je umrla mati našega posebnika Alojza Gradnika Lucija Gradnik, v visoki starosti 84 let. Spomnidi bi obhajala s svojim možem biserno poroko, pa jo je smrt prehitela. Naj počiva v miru. Prizadetim iskreno sožalje. — (Agis).
† IVAN KENDA
Na cesti s Pokluke proti Bledu je 19 oktobra t. l. našel smrti o priliki avtomobilske nesreče posestnik in hotelir in bivši lastnik blejskega jezera in gradu, Ivan Kenda. Kenda je bil na žagi pri Bovcu. S svojio podjetnostjo in pridnostjo si je pridobil veliko premoženje, ki pa mu ga je uničila kriza in razmere zadnjih let. Prizadeti družini iskreno sožalje. — (Agis).
† STRLE FRANJO
Konec oktobra je umrl v ljubljanski splošni bolnici žd. uradnik p. Strle Franjo, v starosti 73 let. Doma se bil iz Kričev pri St. Petru na Krasu. Naj počiva v miru. Prizadetim naše sožalje. — (Agis).

Laskavo priznanje našem listu

List naših iseljenika u Detroitu, Mich. (USA) »Jugosloven-The Jugoslavce« prenosi iz »Istria« raspravu »Fašizam i selo« u nastavcima. Na koncu sčlavlja uredništvo ovu napomenu: — Kao što rekoh u početku ove rasprave, žao mi je da nisam sasnao ime pisca. Ali bez sumnje na našem jeziku ovo je jedna od najbudnijih studija o fašizmu. Oni koji su pomno pratili: uvjericli su se o istinitosti. Takovih i sličnih stvarčica nadje se dosta u tjedniku »Istria«, pak ga najtoplije preporučamo našem narodu ovdje u Sjedinjenim Državama. Za Ameriku pretplata iznosi 2.00 dolara. Adresa je: »Istria«, Masarykova 28a, Zagreb.

DINARI SU MILIJI

U gostioni na Rijeci su pili i jeli i nakon toga pitati, da li mogu platiti račun u dinarima. To su bili naši ljudi iz Sušaka koji zalaze u riječke gostione Gostioničar im odgovori, da mogu platiti u dinarima. Račun je iznosio 13 lira, te mu gostio obracunaju 27 dinara. Gostioničar pla, kako to da tako malo računavaju u dinarima. Gostio ga upozoravaju da je lire pala. Gostioničar se šudi i napominje: »Corpo di baco, no ću više primati lire«.

NIKOLA ZIC, ZAGREB: IZ GRADE ZA ZBORNIK O ISTRI

Šajni. D. a) nazivi ženskog odijela: košulja, »kamžot« (= košulja bez rukava), »modrna« (od sukna), »tkanica« (pojas), »čerma« (preko »modrne« za zimu), »traka« (na vjasma), »spindule« (= naušnice). b) naz. muškog od. košulja, »kožate« (= prslak), »koret« (sukneno), »bragose«, »bojki«: opanci, postoli. c) škrljine: »lma ih i izradjene su doma. d) stolice: isto tako. e) zemljano posudje: iz Raklje, nazivi: lonci, lone. f) drvenó posudje: iz Kranjske, nazivi: zdjela, brenta. g) čuture: »balla« iz Kranjske; »tikva« doma raste. h) druge sprave za kuhinju: »strijle« (trnog), »komošter« za košao, košao, »lovice«, »pršurca«, »vrnjača«, »pandela. i) košare: koš za kruh, domaći proizvod. j) ručne torbice: »blisage«, kao gore. k) kola, jarmi: »kambe« (oko vrata za vola), brana, lakulja, »ruganj«, domaći proizvod. l) glazbala: »mješalica«, »duplice«, »roženice« (domaći proizvod); »šurala« (od drugud). m) naušnice, etič: »spindule« (= naušnice), »pašete«, »krk«, »stela«, »vite« (na prstu), »srece«, »stani«. Jakob Čecinič, izloženi kapelan.

Starna (kod Čepca). A a) župna crkva sv. Mihovila sagrađena je pod župnikom Martinom Ujčenkom, rođenim iz sela Kubertun u ovoj župi; sagrađena je u tzv. »Kornpelcherštilje«; (God?) U crkvi se nalazi krenl kamen s glagol-

skim napisom »1541 — pre Jerolim plovine. b) Trobrodna crkva Majke Božje od Snijega blizu Čepca, nekada pavlinska, uz koju je postojao samostan istoga reda, potječe iz XV. vijeka, kako javlja napis u crkvi: »Die novembra Opus mistri Petri de Ljubiana et mistri Mathe de Polac. Čudan slučaj, da Ljubljancin, inače nepoznat, gradi ovu monumentalnu zgradu na mletačkom tlu. Jesu li ga pozvali Pavlinci ili njihov mecen? Trpbaio bi proučiti povijest onog doba. Zadržali ostaci samostana pavlinske porušeni su g. 1849. Ima u crkvi i glagolski napis (1572) i znakovi pavlinskog reda. Slog crkve: gotski. God. 1492. c) Nadgrobni spomenik Vida Štokovca izgod. 1833, koji je došao iz Dalmacije sa svojima te ustanovio selo Šternu. d) Hektor Morelli iz Karare: Žrtvenik sv. Mihovila u župnoj crkvi od neke umjetničke vrijednosti. God. 1908. e) Zanimljiva i sasvim zaboravljena ruševina mletačkog kaštela pod Gradinom, što ga niti specijalna karta ne navodi, pa ipak se sastoji iz dobro sačuvane okruge kule sa nešto zidovlja. Caprin (I. Istria nobilissima) navodi prvak te tvrđave godine 1580 u svom djelu na str. 106. Svakako zanimljiva je i još nigdje objavljena. f) A a) Starinski križ crkve kubertunskoga za procesiju možda uspomena vlastice nekog patriarha u ovim krajevima; iz XIII. vijeka; sa emallima (»Gruben-ennal«; opisao po-dr. Attilju-Tamaru u »Atti e Memorie. Parenzo XXV. 1908. nalazi se u državnom muzeju u Puli. Križ je »unicum« svoje vrste u Istri. b) Nepoznat; autor: Sv. Antun Pu-

stinjak (u bjeloi haljini pavlinačkoj); (god.?). Nalazi se na pobočnom oltaru crkve Majke Božje u Snjlegu. (Bez umjetničke vrijednosti, ali zanimljivo.) c) Staro puklo zvonu sa zanimljivim reliefima iz godine 1493, preliho je 1901 u Ljubljani, ali nije pridržan žalbože otklaji šiljka; znak ljevaoca bio je na zvonu monogram A F, a nad njim križ. d) U listoj se crkvi našao torso križa — korpus bez ramena i okrnjen na nogama — iz slonovine, oko 10 cm dug, što je sada sahranjeno u drž muzeju u Puli. e) D. a) Pripovjedali su mi u Šterni, da se vidjelo po kućama starijskih stječnica na štupu nasadenih za Šternu, što su ih zvali »šalde«, ali je nisam kroz 20 godina svoja tamo boravka (1892 do 1912) vidio nijednu. b) Pastiri snadu oko volova na paši vješto izresuckavati svoje štapove i iglice sa pletenje »bluče« (čarapa); vidio sam jednoga u selu Buturi. c) U mene je starijski nož (sablja), dug 58 cm, u trošnim korcima. Radnja na bačaku sjeća na bosanske ruke. Nož potječe iz Buzeta. Antun Medved, umir. župnik Šterne. Stinjan. A. župna crkva je jednostavna, te je bila sagrađena god. 1715. Antun Gšanč, župnik. Šumberg. (Iz pisma mjesto odgovora na upite): ... Teško mi je odgovoriti na pitanja, budući sam najveći... Ali ipak ... mogli bi šogod naći. Tako na pr. je u crkvi sačuvan napis: »1540. Tu crkva prekrli župan Kirin Trubešić, te onda još jedan glagolski napis u dvostruki župničkog stana, a u crkvi na groblju su nadgrobne ploče (jedna mi se čini iz god. 1658). Dne 17. XII. 1912 su bili ovdje gg. prof. Gine i ing. Deak pak su se zanimali za te stvari. Fran Halama, župnik.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

„ISTRA“ NIKOLE ŽICA

Neumorni hrvatski pisac prof. Nikola Žic nas je ponovno razveselio vrijednom naučnom radnjom, koja nam omogućava bolje upoznavanje naše mli i tužne Istre. U nakladi biblioteke HRID u Zagrebu izašao je sada drugi i treći svezak njegove publikacije kao posebna knjiga »Istra«. Nakon prijašnje njegove rasprave, koja je posve zemljopisna, (Istra-Zemlja) došao je na red istarski čovjek u toj antropogeografskoj studiji. Taj dio je bitni za naše čitatelje sigurno najzanimljiviji jer razotkriva sistematski i na širokoj naučnoj osnovi sve one mnogobrojne čimbenike i utjecaje koji su od pametljivih pa do konačne svjetske rata, suradjivali na razne načine u izgradnji istarskog žiteljstva. Izgradjivali ga, negdje i deformirali, i kočili na razne načine njegov napredak. Prof. Žic izlaže kako su ti razni čimbenici usmjerili istarsku privredu i kako je Istra na taj način postala pretežno agrarna zemlja i time ti čimbenici uobličili i današnjeg istarskog čovjeka, kakovog poznamo i volimo.

Auktor nas vodi kao iskusnan vodič kroz burna stoljeća neprestane borbe mnogobrojnih rasa za opstanak na tom izloženom poluotoku Jadrana. Sigurnom rukom vještaka vodi nas preko »bijelega« visoravnj Krassa, kroz »sviute« pješćanu do vinorodne »crvene« Istre, uvijek ističući ono bitno što je bilo odlučno za razlike ljudi i njihove odnose prema svojoj dragoj zemlji.

Ali — pisac prestaje na onom odlučnom prelomu 1918 godine i tu oprezno zaključuje svoja razmatranja. Stao je tamo gdje je bio onda kada je smio da na lloc mjestu prođu kao mlad stručnjak sve one raznolike osobine kojima je tako bogato obdarena ta naša zemlja. Znaajući koliko je Istra od tada doživjela poraza i razočaranja, on se nije usudio — prestopiti preko te nacionalne, socijalne, gospodarske i moralne katastrofe. Taj život »danas« utemeljen je i dobro obrazložen u pregovoru, pa nam se kruta sadašnjost upoređena s prošlošću čini kao nešto neprirodno, nemoguće, pa baš radi toga i prelazna. Prije rata je Istra postojala prirodnom putem svakim danom svjenjaja, sve više javenska i hrvatska, naprednija i sve bolje organizirana. Zato tražimo u Žicovoj knjizi činjenice i pojave koje nam

daju nadu da je to današnje stanje prolazno, a takove činjenice i pojave u knjizi i nalazimo. Tako naučno utemeljena radnja može nas samo sokoliti u našoj borbi i u njoj nalazimo opravdanje za sve naše nade.

Prateći vrlo aktualne fejtone Mihe Krkavca u našem listu, mogli bi postati pesimisti gledajući sve te preobrazbe današnje Istre. Gledajući njenu gospodarsku strukturu u autarhičnoj državi gdje nas čovjek gubi posjed, vjeru, jezik, pjesmu i sve što je znao spasiti uz ogromne žrtve u vjekovnoj borbi s prirodom i usjedima. Ali i u tim, naoko pesimističnim prikazima, možemo ipak među rečima, a više puta i u tekstu, opaziti neke uslove za nadu u održanje našeg čovjeka i za neumitnu izmjenu današnjice. I baš radi svega toga ne smijemo svoju sudbinu prepustiti vremenu.

Nije nam moguće upuštati se u podrobnosti knjige prof. Žica, niti nabrajati sva ona zanimljiva i nova izlaganja, bilo da je kritički upotrebio tuđa istraživanja, bilo da je iznio svoja vlastita opažanja, proučavanja i zaključke. U toj odličnoj knjizi ima puno toga što će pažljivog čitaoca potaknuti na razmišljanje i što će izazvati raznovrsne osjećaje. A ostanu još i razna pitanja i problemi koji čekaju da ih obrade i ostali koji su voljni da kao stručnjaci ili kao dilemti zaoru po toj našoj tek načetoj ledini.

Knjizi je priložena i etnografska karta Istre u bojama. Karta je izradjena prema službenoj statistici od 1910 godine, kada je Austrija posljednji put popisivala pučanstvo po »općevnom« jeziku. Znamo da su taj popis vršili općinski namještelci. Svaki poznavao Istre, a naročito prof. Žic, znao vrlo dobro, koliko je ta službena statistika točna — da ne odgovara nikako stvarnosti, pa nam je žao da je karta izradjena posvema po toj statistici. Sjećamo se, naime, da su pisac »Spomenice« o Istri 1918, među kojima je bio i prof. Žic, bili došli do potpunog drugih podataka, naročito u pogledu onih sudskih kotara na zapadnoj obali gdje poznavanje i drugog zemaljskog jezika nije nikako značilo da je time naš seljak znao pripadnik talijanske narodnosti. Znamo na kakove poteškoće se naila-

VJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ POKRETA »ISTRA« (I ZAKRETI)

Važna redovita godišnja skupština Omladinske sekcije društva »Istra«

DAN RAPALLA
Omladinska sekcija poziva članstvo na redovitu godišnju skupštinu, koja će se održati dne 14. novembra o. g. u 9 sati prije podne na Trgu Kralja Aleksandra u prostoru Janna Hrv. učiteljskog doma.
Dnevni red:

1. Pozdrav pročelnika;
2. Predavanje o Rapalli — predaje brat dr. Stratičević; Joskoslav;
3. Izvještaj tajnika i knjižničara;
4. Izvještaj blagajnika i nadzornog odbora;
5. Davanje izvještenice i biranje članova upravnog i nadzornog odbora;
6. Diskusija o emigraciji i omladini;
7. Eventualni.

ODBOR
Omladinske sekcije društva »Istra« u Zagrebu.
OBČNI ZBOR DRUŠTVA »SOČE MATICE« U LJUBLJANI

Društvo »Soča« imenica u Ljubljani naznačeno, po dotičnom 8. 24. svibnja društveni prvi, da bi redni običaj zbor u restoraciji pri Levu, dne 13. novembra t. l. ob 20.30 uri. Dnevni red običaj zhora je običajan in je odložen po pravilniku.
Pozivamo sve članstvo, da se običaj zhora gotovo ujedini. ODOBOR

Slovansko, svetovno knjižnico, druge knjige in časnice izdane pred vojno u Juljskoj Krajini kupi
I. HRIBOVSEK, dilemtist
Zagorje ob Savi

Rapalski dan u Novom Sudu

Novi Sad, dne 11. novembra 1937. U nedjelju 7. o. m. priredilo je ovdasnje društvo »Narodno jedinstvo« Rapalski dan u Novom Sudu. Na priredbi su govorili i članovi uprave »Orjemac«. Priredbi je prisustvovala i književnica Jelica Belović-Bernardžikovića koja je još prije ratna pisala u »Malom Istraninu«, »Našoj Slozi« i drugim našim listovima.

zi pri sastavljanju ovakove karte, ali, uz gornje napomene, mislimo da se na karti pokrala i pogreška i za Ročku i Buzetsku općinu. Znamo da je skoro nemoguće izraditi apsolutno točnu etnografsku kartu, pa vjerujemo da su te pogreške nastale baš radi tih tehničkih razloga. Slične prigovore mogli bi izreći i etnografski karti koju je ovim danom izdao Publicistički otkusni Savez, prema da je ona najslabija karta radjena u talijanskim statistikama od 1920 godine. Ni ta posljednja karta neće mno-

Borba za 6 strana

počinje ponovo. U toj borbi moramo uspjeti. List moramo proširiti. Da se to postigne treba povisiti broj pretplatnika. Stare dužnike, naročito neku imeninu gospodu koja su dužna za par godina, pozivamo da se posluže otklancima u plaćanju. Inače ćemo biti prisiljeni da poduzmemo drastičnije mjere. Povjerenike molimo da se sađu iz kongresa bace pojedinačno članom na posao. Društvima stavljamo na srce našu zajedničku akciju.

Pretplatnicima koji uredno plaćaju zahvaljujemo. Oni koji su u zastoju neka se posluže našom čekovnom uplatnicom, a ako je nemaju neka kupe za 25. para čekovnu uplatnicu na pošti i neka nam na našu adresu i broj ček. računata 36.789 dostave dužnu pretplatu. Svaki organizovani emigrant mora da bude pretplatnik. Svaki pretplatnik neka nadje još jednog pretplatnika. Svi u borbu za 6 stranica!

POROKA

V soboto, 6. novembra, se je poročil v Ljubljani naš rojak Srečko Sorli, doma iz Tolmina, trgovac na Jesenicah, z Marjio Segatin. Drugoval je Božić Lado, podpredsednik ljubljanskega »Taborca«. Srečeno — Agis.

ITALIJANI IN NEMŠKE KOLONIJE

V italijanskih časopisih je bila objavljena tala sala na račun Nemrije in njenih kolonij. Pri brizni zdeli gospod. katerega je bilica za obril. Obrne se zato k njemu in mu reča:
»Gospod je paslužen. Gospod lahko gre. Kaj žaka gospod...«
»Gospod se pa udreže: »Kolonije« in mirno sdi dalje. (Agis)

UREDNIKOVA POŠTA

A. M., Novi Sad: Sa uplatenim Din 50.— namirni sta pretplatu do konca god. 1937.

ISTRA SE MIJENJA

3. NA PUTU S MAJKOM

Zadnja noć provedena u selu bila je nekako sumorna i bližda. Nekad nekada je bilo drukčije. Imao sam starije prijatelje, drugove i vršnjake, rodbinu. Između svih nas je vladalo neko povjerenje, vjera, pouzdanje. Bilo da sam odlazio u Pazin, bilo u Zagreb, bilo u vojsku, rastanak je bio dirljiv, zadnja noć drugarski topla. Obilazio sam rodbinu, razgovarao s prijateljima. Sad je sve hladno, pušto iako je u selu i te noći kao i svake živo. Stariji prijatelji su pomrli, drugovi i vršnjaci su dijelom pomrli, dijelom su se razbježali i rusili, ili su tu u tudjim poslovima, oprezni, ukročeni, stegnuti. Čime da ih utješim, kakvu nadu da im dam? Baš ništa ne mogu da im kažem, i ja sam među njima postao ukočen i dok su oni još po krčmama, šuljam se tihno kući. Kao da mi je neki makarun zastao u grlu, šulim i izjedam se. Da, da, u mom dragom selu ja postajem tuđ, jedan od stare generacije, koje nestaje, jedan koji nema ni propisan pas, ni bakarni sat na ruci, ni rupčić u gornjem vanjskom džepu kaputa, koji ništa, ama baš ništa ne može da učini ni za koga od njih. Opet su nam na putu i državne granice i razne kokarde, emblemi, kape. Njihova je Abesinija, njihove je Viktor Emanuel i Mussolini, njihove misli su kod poslodavaca, koji im isplaćuju nadnicu, kod nadzornika posla, kod njihovih drugova u rodu. Eto tu je kuća, koju sam ja gradilo i svojih rukama, u naručju noslo kamenje po duplim stepenicama sve do krova, ali i u toj kući ja sam gost samo par dana svakih pet godina možda i već osjećam kako u svojoj kući drugima smetam.

Legao sam rano i ustao već u dva sata. Uvijek sam ustajao tako noću, u kući je bilo noćno živo, bilo da smo išli na posao, u ribolov ili se vraćali s rada. Ili mora, bilo da sam odlazio od kuće. Sada ustajem sam. Matl je naložila vatra i na starom ognjištu, na onom istom gdje sam nekada učio aričati slova i naplajao za babom stare pobožne pjesme, od kojih mi je ostala u sjećanju amo jedna:
Muka Boga Gospodina
Isukrsta božjeg sina
Po Ivanu, Evangelistu.
Plać Marija navistila
Plaće zemlja, plaće travu
Privist se Isusu glavu.

Na tome ognjištu smo provodili zimске večeri, na njemu smo kuvali vodu kad smo u kući, u koritu mastili uilike, na njemu se je razgovaralo i čitalo, bukaleta se grijala kraj vatre, na viljuhu žirigali su se milinci. Na mrtvi dan su na njemu gorjele svijeće, male svijeće, jer smo bili siromašni, za naše pokojine. Svaka od tih tankih svijeća je bila namijenjena nekome od naših mrtvih, djedu, pradjedu, prabalu, nepoznatom stricu, što je umro kao dijete, nepoznatom otcu, fečki i još možda nekome, kome drugi nije imao da zapali svijeću. I dok su svijeće gorjele pred nama, kao dragi duše pokojnika, pobožne usne šaptale su molitvu: »Ovu molitvu naručuju i priporučuju za dušu pokojnog diđa Marka...«

Na tome ognjištu pijemo crnu kavu, matl i ja. »Forš! zadnji put ovako skupac«, kaže matl. »E...« junaci me je ja. »A znaš, sin moj, ja sam bona, i svaki dan tužna i dešperana i sve gre napako, i nideri drugo niman mitega, ni lipe beci, od ninge«. Mene moru i zakopati, a ti nećel biš zna, ni da san umrlas...«

Uprili smo se pakotima, kuferima, rukavcima. Idemo u grad, pješke, noću po tamnim stazama, kud kola ne prolaze. Selo je još živo, noć je oblačna i tamna. Iz neke kuće probljg svjetlo, to majka dojl dijete ili ja ziba u zlepi. Oblaci čine da ne vidimo gdje ćemo na kamenitoj stazi da stanemo i zato koracamo oprezno spuštajući nogu na kamen ili izmedju kamena. Strašan put, kojim stotine godina koraca cijelo moje selo. Tu se ne bi moglo lći ni konjem, ni magarcu. Kamen oštar, skali su grebenasti, a mi smo natovareni i pipamo u tamni gdje ćemo stati. Inače tako pred sobom predviđam posao, cilj, savladjujemo teškoće puta i usredsređujemo svoje misli na to gdje ćemo stati, tako da nam to razgoni tugu rastanka sa selom i brzog rastanka sa majkom.

Od svih ljudi koje sam sreo u selu, čini mi se da se moja majka u svojoj unutrašnjosti najmanje promijenila. Ista čuvarica kuće, ognjišta, roda, tradicija, kakva je uvijek bila. Dogodjaji su probujali u nju, uskovitvali su je, ali je ni su izmijenili. »Znaš, kad smo mi ono kopali...« počinju njezine rečenice. I dok tako hodamo noću po stazama između smrika, a na moru, dojlje vode ferati ribu — trati — sora — je — pečela — daje oblike kamenju, zidovima, stabil-

ma oko nas, čudesne, neprirodne oblike, se sa nadzornikom, pa pristo ide u po- ja osjećam dakle svoju snagu moje matere, koja je daleko veća od mislišne energije, ja njezini čvornovatih ruku i mrvavih nogu i sam uz nju se osjećam nekako jačim i boljim. Kao i onda, kad smo skupa vukli mrežu, kopali i želi, sjekli drva, grabljali sijeno, izmedju nas tako na putu se opet stvara intima zajednica rada, stradanja, sudbine. Za sve vrijeme što sam bio kod kuće, mati mi je malo rekla. Sad onako oznojen i užarenoj u samoci i na sirini, misli idu jako i prirodno i sree joj se otvara širom.

»Znaš, ovo što je sada u našem selu, to svjetl još nije vidio. Neki bijes je usao u ljude, svi su postali gori. Niko više ne vidi drugoga, nego svaki sam sebe. Muški se brinu samo za to da se lijepe obuku, da piju. Djevojke da dobave svilu, da se onduliraju, da idu u ples. Znaš li ti, da je Fuma, ona što ima pet kćeri, potajno, da ne zna ni muž, ni sinovi, prodala dvije ovce (a mnogo ih i nema), da bi mogla njezina Zora da ide u Pulu po svileni veštu i na električnu ondulaciju. A u kući ima sedam ženskih i lmlaju neopredune vunu od pet godina...«

Došil smo do mora i u tamni u mandrač vidim obrise neke barke. Mati kaže da je to naša i da tu trune, jer ribe nema i da sve trune onako kao njezino zdravlje, kao njezin život. Zaustavljamo se kratko na kamenju. Ja tražim okom u tamni mjestu gdje smo nekad noću ležali, gdje smo kuvali pod kamenom ježlo. Miljujem rukom hladan, vlažan kamen, opraštam se s njime i mislim da li ih ikad opet u toj dragi da — tim škombre u mrežu i da se borim sa tremitantom i burom i da se po kisl sklanjam u pećinu. Ne, vjerovatno više neću. Idimo, majko.

Opet se penjemo uz brdo uz mjestu gdje su nekad bile smokve, a sad ih više nema. Samo je poneka maslina još okopana na pješćinom obronku. Svanjila je počinj da sipi kiša. Sklanjamo se pod masline, pa pod zid, i zatim opet idemo dalje.

Matl govori:
»U dugu, da znaš, kako smo svi. Nema pet kuća u selu od dvije stotine, da nita su pretuzdjeni. Niko nije više gospodar svoga. Eto, tko je čuo kad da su naše djevojke služile. Sad služe mnoge. I Marijina Fuma i Ivanina Luca. Služe samo za ono par krpa, što u nedjelju obuku na sebe...«
»I ljenu su postali ljudi. Ne rađe za sebe, pa varaju poslodavce. Sporazumju

ge zadovoljiti, jer su, na pr., cijeli čisto naši nacionalno najvjesniji krajevi oko većih gradova, na pr. Pule, izraženi u vrlo malim postocima. Možda bi trebalo izraditi veće i mnogo detaljnije karte. Znamo da je to spojeno s velikim poteškoćama i troškovima, ali s vjernom će se i to uraditi.
Knjiga Ne žica je, i s ovom kartom, odličan prilog našoj literaturi o Istri, pa neumornom našem piscu treba izraziti zahvalnost i poštovanje za taj i takav rad. j. p.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 48.— din. za pola godine 24.— din. za mjesecnu avansnu, za Amerika i Gornju Italiju 28.— din. telefon 67-30. — Za uređivača odgovara IVAN STANIČIĆ. — Za tiskaru odgovara štamparija Poljanovica, Zagreb. Ulica broj 131. rova ulica 48. III. kat. — Tiskar: Stjepan...